

mors ad magnificentiam pertinet Christi.

Mihi enim vivere Christus est. Non alia causa volui vivere nisi Christi, ut ejus corpus edificem.

Et mori lucrum. Corona.

Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est. Si vivere in carne me voluerint, habebō tempus operandi.

Et quid eligam, ignoro: coarctor autem ē duobus. In tantum mihi utraque conveniunt, ut quid eligam scire non possim.

Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Illud melius mihi, istud necessarium vobis. Et mortem illos non timere, sed diligere debere eos, suo demonstrat exemplo: & ut non contristentur, mansurum se in carne spiritu propheticō promittit.

Et hoc confidens scio, quia manebō. Non solum credo, sed etiam certissimē novi.

Et permanebō omnibus vobis. Non mihi, id est, non mei causa.

Ad profectum vestrum, & gaudium fidei. Ut profectum de fructu fidei vestræ, & gaudium habeatis, sive ut gaudeatis: quia vestra me fides & oratio conservavit.

Ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos. Ut postquam viderim vos, iterum abundantius gratulemini.

Tantum dignē Evangelio Christi converseremini. Omnia ejus præcepta servantes, sive dignē Evangelii prædicatoribus conservare debetis.

Ut sive cum venero & videro vos, sive absens audiam de vobis: quia statis in uno spiritu. Sicut legimus: quia erat eis cor unum & anima una: nec quicquam suum dicebat, sed erant illis omnia communia.

Unanimes, collaborantes fidei Evangelii. Omnis pugna unanimiter aggressa victoriam parit.

Et in nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis. Neque verlutis disputationibus, nec passionibus, opprobriisque turbemini. Quia vobis magis ad mercedem possunt prodesse. Sicut Apostoli ibant gaudentes: quia pro nomine Domini digni habiti sunt contumeliam pati.

Et hoc à Deo, quia vobis donatum est pro Christo. Quia vult vos coronari probatos: sicut Job permittitur tentari. Quia nec vinci habebat, & ejus gloria amplianda erat adversario superato atque confuso.

Non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Ocasio fidei à Deo donata est: quia si non venisset Christus & docuisset, non utique crederemus: ceterum & fidem voluntariam in actibus legis legimus: non solum ergo vult ut fidei meritum, sed etiam ut martyrii præmium habeatis, dum vos tentari Deus patitur ut vincatis.

Idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me. Nihil novum patimini: sed hoc quod præsentem vidistis in me, & nunc absentes de me audistis. Non sit ergo illud vobis indignum, in quo nos confexistis gloriari.

Caput II.

Si qua ergo consolatio in Christo. Si in omni tribulatione ab ipso solo consolamini, non sit vestra consolatio, patri-monium terrenum.

Si quod solatium charitatis. Charitas Christi, non amicorum.

Si qua societas spiritus. Spiritualium, non carnalium.

Si qua viscera miserationis. Vestri miseremini potius quam parentum.

Inplete gaudium meum. Quod jam habeo ex parte: in talibus enim doctor exultat. Aliter: Si qua mihi à vobis consolatio exhibetur in Christo, & si quod solatium charitatis: si qua vos societas spiritus connectit, & si qua sint apud vos viscera pietatis: hoc mihi præstat, quod rogo, ut gaudium nostrum unitatis & electionis impleatis.

Ut idem sapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes idipsum sentientes. Nolite charitatem scindere: sentiendo diversa.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. Ne aliquid, non Dei æmulatione faciatis, sed ut quisque alius videatur.

Sed in omni humilitate superiores sibi invicem arbitran-tes. Si omnes à quibus injuriam patimur, superiores esse

arbitraremur: faciliè patientiam servaremus. Nemo enim à patre, vel à Domino ægrè fert se injuriam consecutum.

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Non quæ nobis solis expediunt, sed quæ aliis profunt.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu. Vult ostendere Christum, non pro se, sed pro aliis passum: sive, Tam humilis sensus sit in vobis, quam fuit in Christo. Multi præterea hunc locum ita intelligunt, quod secundum divinitatem se humiliaverit Christus, secundum formam videlicet secundum quam æquam æqualitatem Dei, non rapinam usurpaverit, quam naturaliter possidebat. Et exinanivit se, non substantiam evacuans, sed honorem declinans: formam servi, hoc est, naturam hominis induendo: & per omnia homo tantummodo atque humilitatis suæ obedientiæ, nec crucis mortem recusando. Quod in Christo Jesu, secundum quod unctus est, Christus est: Jesus nomen accepit: hoc est, secundum hominem.

Qui cum in forma Dei esset. In qua erat, sive quia ab-que peccato erat: ad imaginem Dei scilicet.

Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit. Quod erat humilitate, celavit: dans nobis exemplum, ne in his gloriemur quæ forsitan non habemus.

Formam servi accipiens. Ita ut etiam pedes lavaret discipulorum.

In similitudinem hominum factus. Interdum similitudo recipit veritatem: nam genuit Adam filium secundum imaginem & similitudinem suam, & vocavit nomen ejus Seth. In similitudine humana humilitate serviendo, cum omnium Dominus esset.

Et habitu inventus ut homo. Hoc ut verum sit, sicut quasi unigeniti à patre, ita intelligendum.

Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Ut nobis perfectæ obedientiæ monstraret exemplum.

Mortem autem crucis. Quia nulla mors potest esse deterior.

Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen. Quia se assumptus homo humiliare dignatus est, divinitas quæ humiliari non potest, eum qui humiliatus fuerat, exaltavit. Sed & illi donatum est nomen, quia ante non habuit: unde rectus locus hic secundum humanam naturam intelligendus est, quam divinam. Si ergo nos ex alto respicimus, exemplo Christi fratribus serviamus. Si enim ille Dominus & magister, servis & discipulis ministravit: quanto magis nos æqualibus & majoribus servire debemus, & Deo & sanctis ejus usque ad mortem etiam obedire: ne magistrum humilem, superbi discipuli non sequamur: & Dominum mitem servi contemniamus ingrati.

Quod est super omne nomen. Cui enim angelorum dixit, filius meus es tu.

Ut in nomine Jesu omne genu stectatur caelestium, terrestrium. Ut omnes simul hominem adorent cum verbo assumptum.

Et infernorum. Hic infernorum custodes inducit.

Et omnis lingua confiteatur. Omnia gentium scilicet.

Quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei patris. Hoc est, in natura & gloria deitatis, dum ejusdem est gloriæ cuius pater.

Itaque charissimi mei, sicut semper obedistis. Exemplo ejus qui usque ad mortem obedivit.

Non in presentia mei tantum. Quasi servi ad oculum servientes.

Sed multo magis nunc in absentia mea. Quia si quid me præ-sente liberius agebatis, corrigere poteram.

Cum metu & tremore vestram salutem operemini. Non cum negligentia, sed sicut ait Job: Verebar omnia opera mea propter Deum, sciens quod non parceres delinquenti. Et super humilem, & quietum, & trementem verba Dei Spiritus sanctus requiescit.

Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & perficere. Velle operatur suadendo, & præmia promittendo. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Ceterum perficere nostrum omnino nec velle, quicquam est: quia utrumque ejusdem loci definitione tenetur.

Pro bona voluntate. Si in eamaneatis.

Omnia autem facite sine murmurationibus. Ingratus est ser-

vus, qui gravia Domini sui queritur esse præcepta. Qui enim mutmurat de præceptis, dubitat de præmiis. Hic etiam si operatur, non est sine querela. Unde alibi ait: Neque mutmuraveritis: & cætera.

Et hastationibus. De mercede futura.

Ut sitis sine querela, & simplices filii Dei sine reprehensione. Sicut Deus vos fecit. Considerate cuius filii sitis: qui cum in omnibus sanctus ac purus sit, filios non potest habere degeneres.

In medio nationis prave atque perverse. Quæ omnem rationabilis naturæ pervertit ordinem, & perdidit.

Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Sic luceat Dei genus in genere humano, sicut sol & luna illuminant mundum.

Verbum vitæ continentis. Ut per vos illuminentur, & exemplo confitentur.

Ad gloriam meam. Gloria patris filiorum est, ut ait: Salomon.

In die Christi. In die iudicii.

Quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. Qui talem Deo populum acquisivi.

Sed & si immolator supra sacrificium & obsequium fidei vestræ: gaudeo & congratulor omnibus vobis. Etiam si occidar: quia sacrificium & obsequium fidei vestræ obtuli Deo: vincit profectus vestri gaudium, tristitiam pænæ vel mortis: sive jam non timeo mori sacrificio fidei vestræ consummato: sive quia fidei vestræ ministravi.

Idipsum autem & vos gaudeo, & congratulamini mihi. Quia mihi grande præmium est pro vobis occidi: sive quia mihi expedit solvi.

Spero autem in Domino Jesu Timotheum me cito mittere ad vos. Dat exemplum non temere quod definiendi, sed omnia spe Domini promittendi.

Ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Ut sciatis quia vos meæ passionibus minimè teruerunt.

Neminem enim habeo tam unanimes, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Qui ita mecum pro omnium vestrum salute sollicitus sit.

Omnes enim quæ sua sunt, quarunt. Commodum vel quietem, nolentes pro anima tribulari.

Non quæ Jesu Christi. Non curantes de corpore, vel exemplo Christi, qui pro omnium salute mori minimè reculavit.

Experimentum autem ejus cognoscite. Ut qualis sit noveritis.

Quoniam sicut patri filius, mecum servavit in Evangelio. Secundum hominem, propter homines factus obediens usque ad mortem.

Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro quæ circa me sunt. Modo enim incertus sum.

Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos cito. Non solum illum mitto quem unicum habeo solatium.

Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, & cooperatorem. Necessarium vobis & cooperatorem propter Evangelii opus.

Et commisionem meam, vestrum autem Apostolum. Commilito propter honorem: quia & ipse acceperat in illis apostolatus officium.

Et ministrum necessitatis meæ mittere ad vos. Quia venit meæ necessitati ministrare pro vobis.

Quoniam quidem omnes vos desiderabat. Charitatem ejus circa illos sollicitam commendat, ut & ipse ab eis amplius diligitur.

Et mæstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. Tristitiæ vestræ causa mæstus erat, eo quod vos per infirmitatis suæ nuncium paveret nimium contristatos.

Nam & infirmatus est usque ad mortem, sed Deus misericors est ejus. Ut majorem docendo colligat fructum.

Non solum autem ejus, verumetiam & mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. Ne tristitiam carceris tristitia defolationis augetet.

Estimantius ergo misi illum, ut viso illo, iterum gaudeatis. Pro cuius absentia novi vos contristari.

Et ego sine tristitia sum. Quam mihi vestra tristitia generat.

Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino. Solventes si quem scrupulum de ejus tarditate animus fortè susceperat.

Et ejusmodi cum honore habetote. Non solum hunc qui vester est doctor, sed & omnes qui talis gratiæ sunt, honorate.

Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit. Qui mihi non timuit in carcere ministrare.

Tradens animam suam. In manus inimicorum: hoc est, paratus ad mortem.

Ut impletet id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. Ut reliquum vestrum erga me solus impletet obsequium.

Caput III.

De cetero fratres mei gaudeo in Domino. Non in rebus humanis, vel in aliquo præterquam in Domino gaudeatis.

Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum. Eadem repetere quæ præsens dixeram.

Vobis autem necessarium. Sicut hortor crebrius irrigari.

Videte canes. Hic contra pseudoapostolos ait Christi Evangelium lacerantes.

Videte malos operarios. Qui quod nos bene construximus, destruere conantur.

Videte concisionem. Concisio enim potius, quam circumcisio sunt dicendi.

Nos enim sumus circumciso, qui spiritu servimus Deo. Nos sumus viri Judæi, qui non unius membri pellem, sed totius carnis vitia amputamus, spiritualiter scilicet circumcisim.

Et gloriamur in Christo Jesu: & non in carne fiduciam habentes. In sola fide Christi, non in circumcissione carnali.

Quamquam & ego habeam confidentiam in carne. Ne quis putet me hoc ideo dicere: quia ego gloriandi causam non habeam, & idcirco non gloriar.

Si quis alius videtur confidere in carne: ego magis circumcisus octavo die, ex genere Israel. Quia ex illis fortè aliqui erant proselyti: ego secundum genus, non post annos, ut aliqui peregrini.

De tribu Benjamin. Quæ semper cum Juda conjuncta fuit.

Hebraus ex Hebrais. Non ex gentibus proselytus.

Secundum legem Phariseus. Legis peritus vel divinus à turba, qui non possem posse quod probarem.

Secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei. Tantam habui æmulationem, ut nescius etiam Ecclesiam infestarem.

Secundum justitiam quæ in lege est. Primus fui in omnibus in quibus illi falso gloriatur: sed quia hoc tempore illa non valere cognovi, ideo illa nullius duco momenti, & tanquam impedimenta projicio quibus me vitam acquirere posse putabam.

Conversatus sine querela. Omnium justificationum, & cæremontiarum purificationem, & mandata complebam: sed hæc nulla putavi, dum crederem Christo quæ lex ipsa promiserat.

Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Ad comparationem inventi auri, contemnitur aramentum, quamvis ab uno sit conditum, & pro temporis qualitate necessarium.

Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercorea ciborum sunt reliquæ, & quondam rerum utilium purgamenta.

Ut Christum lucrificiam: ut & inveniar in illo. Ut Christum habeam caput, & ejus inveniar membrum.

Non habens meam justitiam quæ ex lege est. Hoc est, meo labore quaesitam.

Sed illam quæ ex fide est Christi Jesu, quæ ex Deo est justitia in fide. Sed illam quæ à Deo proprie, & sola fide collata est Christianis.

Ad cognoscendum illum. Ut beneficium ejus perfectè cognoscam.

Et virtutem resurrectionis ejus. Quia ideo surrexit, ut nos similiter resurgamus. Qui autem hoc verè cognoscit, satis agit, si omnino non peccet.

Et societatem passionis illius: configuratus morti ejus. Si enim compatimur, & convivemus.

Si quomodo occurrat ad resurrectionem, quae est ex mortuis. Ad illam quae perfectior est proprie, non ad illam quam etiam invitos habere necesse est.

Non quod jam accepimus. Quia mundi nondum finis advenit: sed in spe est quod credimus, non in re.

Aut jam perfectus sum. Adhuc ait se de perfectione hac, & de tali resurrectione suspensum.

Sequitur autem si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum a Christo Jesu. Si comprehendam meritum apostolatus, in quo apostolatu a Christo sum reprehensus.

Frater, ego me non arbitror comprehensisse. Se humiliando, omnibus gloriam tollit, & universos provocat ad perfectionem.

Unum autem, quae quidem retro sunt obliviscens: ad ea vero quae sunt priora extendens meipsum. Hoc solum scio, quia quotidie proficio, & praeteritum laborem non computans, ad priora festino: sive legis obliviscens, ad perfecta Evangelii praecepta me teno.

Ad destinatum persequor bravium supernae vocationis Dei in Christo Jesu. Quod perfectus Deus promisit in Christo in caelis: quod non nisi vincentes accipient.

Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. Quomodo negat se esse perfectum, si alii sunt: nisi humilitatis gratia hoc dictum accipias? Quicumque perfectus est, hoc sentiat: vetera scilicet obliviscendo, & nova sectando: quia perfecti debent esse discipuli Christi: licet superius de perfectione praemii: hic vero de scientia sit locutus.

Et si quid aliter sapitis, & hoc vobis revelabit Deus. Si quid alii Deus revelavit. Aliter, inquit, non aliud, hoc est, alia assertione, non fide.

Verumtamen ad quod pervenimus. Ad perfectionem novi testamenti.

Ut idem sapiamus. Idem sit: aliter scilicet alter non astringat.

Et in eadem permaneamus regula. Non enim scite sufficit sine facto.

Imitatores mei estote fratres. Me sequimini, non falsos Apostolos.

Et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Dupliciter dicitur observare, vel ad imitandum, ut hic: vel ad cavendum, sicut ad Romanos ait: Observate eos qui dissensiones & offendiola faciunt.

Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis. De his dicit, qui spem passionis Christi, per quam peccata dimissa sunt auferentes in lege ceremonias collocabant. Postest & de Joviniani studiis accipi, qui jejuniorum afflictionem & omnem corporis cruciatum, in luxuriam & epulas converterit.

Nunc autem & stens dico, inimicos crucis Christi. Notandum quod vero affectu, omnium salutem optaverit, qui etiam inimicos crucis Christi desebat, ultrò in interitum properantes.

Quorum finis interitus. Quia in corruptione seminant carnis.

Quorum Deus venter est. Qui se in hoc putant Deo servire, si comedant, non audientes Prophetam dicentem: Si manducaveritis & biberitis, nonne vos manducatis & bibitis?

Et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. In circumcissione verecundi membri.

Nostra autem conversatio in caelis est. Hoc non potest dicere terrenis vitis mancipatus.

Unle etiam Salvatorem expectamus, Dominum nostrum Jesum Christum. Qui caput est nostrum.

Qui reformabis corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. Sicut monstravit in monte, cum unum ex viventibus & unum ex mortuis, claritatis lux corpori configurat: exemplum resurrectionis ostendens, & in mortuis, & in viventibus.

Secundum operationem virtutis suae: quae etiam possit subire sibi omnia. Quia non solum conformavit nos, sed etiam corpori suo omnia fecit esse subiecta: sive secundum sententiam qua sibi cuncta subiecit, etiam hoc illi possibile est.

Caput IV.

ITAEQUE fratres mei charissimi & desideratissimi. Quia perfectiores.

Gaudium meum, & corona mea. Per vos in praesenti laetificor, & in futuro coronabor.

Sic stete in Domino charissimi. In sola Christi fide, ut superius comprehendere, spem ponentes, & in conversatione caelesti.

Evodiam rogo, & Syntichen deprecor idipsum sapere in Domino. Quod dicit, id est, una mecum haec mulieres scientes erant legis: qua similiter ut istas eadem sentire commemorat, & hortatur.

Etiam rogo & te Germane compar. Germanus dictus est nomine, qui erat compar officii.

Adjuva illas, quae mecum laboraverunt in Evangelio. Non viros, sed feminas quae erant adjuventes: non in Ecclesia, sed in domo.

Cum Clemente & ceteris adjutoribus meis. Clemens ex philosopho magnae doctrinae vir, qui Romae Episcopus fuit.

Quorum nomina sunt in libro vita. Ne molestè ferrent sua nomina in hac Epistola comprehensa, scripta esse dicit in caelis. Hujus libri etiam Moyses & David meminit, & Dominus in Evangelio.

Gaudete in Domino semper. Quia saeculi gaudium non habetis.

Iterum dico gaudete. Repetit, ut magis ac magis gaudium confirmetur.

Moderata vestra nota sit omnibus hominibus. Judaeis & gentibus omnibus: qui vos tribulant & persequuntur.

Dominus enim prope est. Scit quid opus sit antequam petatis ab eo: sive de congruentibus cogitationibus, sollicitudinem gerite: quam enim Dominus nobis prope sit, optime novistis, secundum illud: Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde.

Nihil solliciti sitis. Nolite cogitare quid manducetis, aut quid induamini, haec omnia gentes inquirunt.

Sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. Non cum murmuratione, aut tristitia: tunc potest oratio vestra digna esse auribus Salvatoris: si pro omnibus quae patimini gratias referatis: sicut Apostoli faciebant.

Et pax Dei, quae exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu. Qua malos sustinet & ingratos. Christi pax qua pro suis persecutoribus exorabat: si recogitemus omnem mentem superat & inclinat. Haec ergo pax corda & intelligentias vestras exemplo Christi custodiat.

De cetero fratres. Ad extremum, ut omnia breviter comprehendam.

Quaecumque sunt verba. Permanenda.

Quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bona fama. Quia omnis natura humana novit diligenter amare quod bonum est.

Si qua virtus, si qua laus disciplina: hac cogitate quae & didicistis, & accipistis, & audistis, & vidistis in me. Virtus tolerantiae, sive laus conversationis: & reliqua bona, quae & didicistis verbo, & accepistis exemplo, & audistis auribus, & vidistis oculis: haec tantummodo cogitate.

Hac agite. Non enim sola sine actu sufficit cogitatio. Haec posteriora, illa explanant superiora.

Et Deus pacis erit vobiscum. Si haec non modo cogitetis, sed etiam faciatis.

Gavijus sum autem in Domino vehementer: quoniam tandem aliquando restitutus pro me sentire, sicut & sentiebatis. Occupati autem eratis. Iterum florem boni operis recepistis, qui mei immemores occupatione non voluntate arefacti fueratis effecti.

Non quasi propter penuriam dico. Non propter meam inopiam, sed propter vestrum fructum dico me esse gavijum.

Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. A Christo omnia aequanimiter ferre sum edoctus.

Scio & humiliari: scio & abundare. Ubique & in omnibus institutus sum: & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Ut nec abundantia extollar, nec frangar inopia.

Omnia possum in eo qui me confortat. Dans intelligentiam, vel sua doctrina confirmat.

Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meae. Non enim debuit mea inopia vestram impedire mercedem.

Scitis autem & vos Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit. Quando profectus sum, scitis: quia vos solos a quibus sumptus accepimus elegimus, fideliores vos omnibus judicantes.

In ratione dati & accepti, nisi vos soli. Dantes carnalia, spiritualia accepistis.

Quia & Thessalonicam semel, & bis in usum mihi misistis: non quia quero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Abundans fructus orationis est, cum sanctis etiam absentibus ministratur.

Habeo autem omnia, & abundo. Repletus sum exceptis ab Epaphrodito quae misistis. Provocat eos laudando, & gratias referendo.

In odorem suavitatis. Odor suavitatis, non in re oblata, sed in mentis devotione consistit: sicut sacrificium Noë Deus describitur odoratus, cum ipse dicat, nec carnibus, nec animalium sanguine se delectari.

Hostiam acceptam, placentem Deo. Notandum quod elemosyna hostia appellatur: quae sicut a sanctis oblata, accepta

Explicit Commentarius in Epistolam ad Philippenses.

COMMENTARIUM IN EPISTOLAM AD COLOSSENSIS

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, & Timotheus frater, his qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Jesu: Gratia vobis, pax a Deo Patre nostro. Et Christo Jesu Domino nostro.

Gratias agimus Deo, & patri Domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Jesu, & dilectionem quam habetis in sanctis omnibus. Sive exceptione perforarum vel notitia, solam diligitis in omnibus sanctitatem.

Propter spem quae reposita est vobis in caelis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii quod pervenit ad vos. Non propter hominum laudem, sed propter vitam aeternam, quae in Christo est.

Sicut & in universo mundo est, & fructificat. Aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum, secundum parabolas seminantis.

Et crevit. In numero vel virtute.

Sicut in vobis ex ea die qua audistis & cognovistis gratiam Dei in veritate. Qui ejus beneficia malis actibus non evacuant.

Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu. Fideliter pro vobis in oratione incumbens, ministerium Christi exhibet voluntate.

Qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Quam habetis in spiritualibus charitatem.

Ideo & nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia & intellectu spirituali. Quia eam aliter facere non potestis: quod Propheta intelligens dicebat ad Deum: Docet me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes: & crescentes in scientia Dei. Bene ille Deo ambulat, qui ei per omnia placet: hoc est, ut in opere bono cum scientia Dei fructificet. Simul exposuit quod frequenter obscurè dicebat: hoc est, quomodo Deus det velle, vel adjuvet, & confirmet: docendo scilicet sapientiam, & intellectum gratiarum tribuendo, non libertatem arbitrii auferendo, sicut etiam in praesenti orat, ut impleantur agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spirituali: quò possint dignè Deo per omnia ambulare.

est, ita eorum qui in peccatis duraverint reprobat. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu. Deo autem & patri nostra gloria in saecula saeculorum: Amen. Quia ut perfecti alia desiderare non poterant, nisi quae sunt secundum divitias Dei, non saeculi, & quae ad gloriam pertinent Christi.

Salvate omnem sanctum in Christo Jesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Erant enim omnes sancti quos salvere jubet, & omnes praecipit salutari: sicut & in omnibus Epistolis facit: & proculdubio verum dixisse credendus est: Si verè sancti erant, peccatores utique non erant: & quia non peccatores, sed sancti erant: tam poterant esse quod erant, quam poterant non esse quod non erant. Igitur sanctos homines hac ratione esse possibile est.

Salvate vos omnes sancti: maxime autem qui de Caesaris domo sunt. Qui sunt nuper de Caesaris domo conversi.

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro: Amen.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Colossenses.

In omni virtute confortati. Virtus magna est inveteratum vincere vitiorum: vel in passionibus carnis infirmitatem superare.

Secundum potentiam claritatis ejus. Ut & vos sicut & ille patienter omnia sufferatis.

In omni patientia & longanimitate cum gaudio. Ibi est vera longanimitas & patientia, ubi aliquis gaudet etiam sustinere quod patitur.

Gratias agentes Deo & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Plus vocatio laetificet, quam affligat tristitia passionum. Cognominat sortem sanctorum, sortem haereditatis, sicut etiam scriptura commemorat: quia Jesus terram dividit in sorte.

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum. Ab ignorantia vel errore.

Et transfudit in regnum filii dilectionis suae. De regno erroris & mortis, quo & dilecti & filii hieremus.

In quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. Redemptis fide, per baptismum peccata dimittit.

Qui est imago Dei invisibilis. Secundum Epistolam ad Hebraeos.

Primogenitus omnis creaturae. Primogenitus secundum assumpti hominis formam, non tempore, sed honore: juxta illud: Filius meus primogenitus Israel.

Quoniam in ipso condita sunt universa in caelis & in terra, visibilia & invisibilia: sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Id contra Manichaeos facit.

Omnia per ipsum & in ipso creata sunt. In ipsius creata sunt potestate.

Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Dum per ipsum subsistunt.

Et ipse est caput corporis Ecclesia. Quia omnes credentes: ejus membra sunt.

Qui est principium primogenitus ex mortuis. Incorruptibilis gloria.

Ut sit in omnibus ipse primum tenens. Tam in visibilibus, quam in invisibilibus creaturis.

Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare. In aliis, hoc est, in Apostolis, Patriarchis, vel Prophetis, gratia fuit ex parte. In Christo autem tota divinitas habitavit corporaliter, quasi si dicas summaliter.

Et per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus. Per quem sunt homines emundati.

Sive quae in caelis, sive quae in terris sunt. Terrae caelestis.